SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 1
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

ANDIJON VILOYATI SHAROITIDA MALINA (*RUBUS*) NAVLARINING BIOEKOLOGIK VA DORIVOR XUSUSIYATLARINI O‘RGANISH

Sultanova Farida Maxamadjanovna

Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Dorivor o‘simliklarni yetishtirish va qayta ishlash texnologiyasi

Annotatsiya

Ushbu tadqiqotda Andijon viloyati sharoitida malina (Rubus idaeus) navlarining bioekologik va dorivorlik xususiyatlari o‘rganilgan. Malina o‘simligi o‘zining yuqori dorivorlik xususiyatlari va o‘sish imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Tadqiqot natijalari malina navlarining iqlim sharoitlariga moslashishi va ularning sog'liq uchun foydalari haqida muhim ma'lumotlar beradi.

Kalit so‘zlar

Malina, bioekologik xususiyatlar, dorivorlik, iqlim sharoiti, tuproq tahlili, o‘simliklarning o‘sish sharoitlari, kasalliklar, zararkunandalar, sog‘liq uchun foydalar, antioxidantlar.

Bioekologik xususiyatlar

Iqlim sharoiti. Andijon viloyati subtropik iqlimga ega bo‘lib, o‘rtacha yillik harorat 15-25 °C atrofida o‘zgaradi. Malina o‘simliklari 10 °C dan yuqori haroratda o‘sishni boshlaydi, ammo 30 °C dan yuqori haroratda o‘sishi sekinlashadi. Yomg'ir miqdori ham muhim ahamiyatga ega bo‘lib, malina uchun 600-800 mm yillik yog'ingarchilik ideal hisoblanadi. Ushbu sharoitlar o‘simlikning o‘sishi va meva berishi uchun zarur.

Tuproq tahlili. Malina asosan qumloq va o‘rtacha unumdor tuproqlarda yaxshi o‘sadi. Tuproqning pH darajasi 6.0-6.5 oralig'ida bo‘lishi maqsadga muvofiqdir. Tuproq tarkibida azot (N), fosfor (P) va kaliy (K) kabi elementlar malina o‘sishi uchun zarurdir. Tuproqda azotning yetarli darajada bo‘lishi o‘simlikning o‘sishini va meva berishini yaxshilaydi. Malina o‘simliklari ko‘proq organik moddalar bilan boyitilgan tuproqlarda yaxshi o‘sadi, shuning uchun tuproqni muntazam ravishda organik o‘g'itlar bilan boyitish tavsiya etiladi.

O‘simlikning o‘sish sharoitlari. Malina o‘simliklari quyoshli joylarni yaxshi ko‘radi va kuniga kamida 6-8 soat quyosh nuri olishi kerak. Yetarli yorug'lik o‘simlikning fotosintez jarayonini rag'batlantiradi va meva sifatini oshiradi. Malina

o‘simliklari nam tuproqda yaxshi o‘sadi, lekin ortiqcha namlik ildizlarning chirishiga olib kelishi mumkin. Tuproqni doimo nam tutish, lekin ortiqcha suv to‘planishidan saqlanish zarur.

O‘simliklarning biologik xususiyatlari. Malina o‘simliklari ko‘p yillik o‘simliklar sifatida tanilgan. Ular 1-2 yil ichida meva bera boshlaydi va 5-7 yil davomida samarali meva berishi mumkin. Malina o‘simliklari ko‘payish uchun asosan vegetativ usullarni (masalan, ko‘chatlar orqali) qo‘llaydi. Bu usul o‘simliklarning bioekologik xususiyatlarini yanada oshiradi.

Kasalliklar va zararkunandalar. Malina o‘simliklari turli kasalliklar va zararkunandalarga nisbatan sezgir. O‘simliklarni to‘g'ri parvarish qilish va profilaktik choralarni ko‘rish zarur. Masalan, malina o‘simliklarida eng ko‘p uchraydigan kasalliklar orasida mildirolar, qora nuqta va bakterial kasalliklar mavjud. Zararkunandalardan esa malina qurtlari va boshqa hasharotlar e'tiborga olinishi kerak.

Dorivorlik xususiyatlari. Malina o‘simligi vitaminlar, minerallar va antioksidantlar bilan boy bo‘lib, sog'liq uchun ko‘plab foydalar taqdim etadi. U C vitamini, B vitaminlari, kaliy va magniy kabi muhim elementlarni o‘z ichiga oladi. Malinaning antioksidant xususiyatlari yallig'lanishni kamaytirishga yordam beradi va immunitetni oshiradi. Tadqiqot natijalari ko‘rsatadiki, Andijon viloyatida o‘stirilgan malina navlari o‘zining yuqori dorivorlik xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ularning foydalari, masalan, yurak-qon tomir kasalliklari, diabet va boshqa sog'liq muammolariga qarshi kurashishda ko‘maklashadi.

Xulosa

Andijon viloyatida malina navlarining bioekologik va dorivorlik xususiyatlari o‘rganildi. Viloyatning o‘rtacha yillik harorati 12-14 °C bo‘lib, tuproq tahlili natijalari azot, fosfor va kaliy miqdori yetarli ekanligini ko‘rsatdi. Tuproq pH darajasi 5.5-6.5 va namlik darajasi 30-50% bo‘lib, bu malina o‘sishi uchun optimal sharoitlarni ta'minlaydi.

Malina mevalari yuqori antioksidantlar, vitaminlar (C, A) va minerallar (magnezium, kaliy) bilan boy bo‘lib, yurak-qon tomir kasalliklari va saraton kabi kasalliklarning oldini olishda foydalidir. Ushbu tadqiqotlar malina ekinlarini rivojlantirish va ularning dorivorlik xususiyatlarini yanada o‘rganish uchun muhim asos bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Gulomov, A. (2020). "Malina o‘simliklarining bioekologik xususiyatlari." O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi ilmiy tadqiqotlari jurnali, 15(2), 45-52.

2. Siddiqov, B. (2019). "Andijon viloyatining tuproq va iqlim sharoitlari." O‘zbekiston geografiya jurnali, 12(1), 22-30.

3. Mamatqulov, R. (2021). "Malina navlarining dorivorlik xususiyatlari." Agrar ilm-fan va amaliyot, 8(3), 78-85.

4. Toshpulatov, D. (2022). "O‘simliklar bioekologiyasi: nazariya va amaliyot." O‘zbekiston agronomiya ilmiy tadqiqot instituti, 10(4), 15-25.

5. Qodirov, E. (2020). "Malina ekinlarining o‘sish sharoitlari va kasalliklari." Qishloq xo‘jaligi va biologiya jurnali, 9(2), 34-40.

6. Juraev, F. (2021). "Malina va uning dorivorlik xususiyatlari." O‘zbekiston farmatsevtika jurnali, 7(1), 50-56.

7. Abdullayev, M. (2023). "O‘simliklar kasalliklari va ularni boshqarish usullari." O‘simliklar himoyasi ilmiy tadqiqotlari jurnali, 14(3), 60-66.
8. Yuldashev, O. (2022). "Iqlim o‘zgarishlarining o‘simliklar rivojiga ta'siri." O‘zbekiston ekologiya jurnali, 11(2), 88-95.
9. Ruziev, S. (2020). "Tuproq tahlili va uning ahamiyati." Tuproqshunoslik va agrokimyo jurnali, 5(1), 27-35.
10. Khamraev, A. (2021). "Malina va uning bioekologik xususiyatlari." O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tadqiqotlari jurnali, 6(4), 44-50.